Каміль РУШАЛА
(Краків, Польща)

УДК 77(477.86)
ББК 63.3(4Укр)

ГАЛИЧ НА ФОТОГРАФІЯХ З КОЛЕКЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ АВСТРІЙСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ У ВІДНІ

Стаття присвячена фотофіксації Галича часів Великої (Першої світової) війни, яку здійснили учасники австро-угорської імперсько-королівської військової прес-служби (Kriegspressequartier, KPQ). Світлини містять унікальні зображення міста й найближчих околиць, виконаних найімовірніше в липні 1915 р. після звільнення краю від російських військ.

***Ключові слова**: Галич, Галичина, фотографія, Відень, Австро-Угорщина, Велика (Перша світова) війна.*

Національна австрійська бібліотека у Відні (нім. *Österreichische Nationalbibliothek*, *ONB*) зберігає колекцію фотографій імперсько-королівської військової прес-служби (*Kriegspressequartier*, *KPQ*). Бібліотеку було засновано 28 липня 1914 р. як відділення верховного командування австро-угорської армії (*Armeeoberkommando*, *AOK*)[1].

Найважливішим завданням *KRIEGSPRESSEQUARTIER* була підготовка публікацій у засобах масової інформації, а також пропаґандистських матеріалів, що стосувалися австро-угорців під час Великої (Першої світової) війни. У минулому сторіччі засоби масової інформації відрізнялися від теперішніх, тому такі установи відігравали

[1] Більше про *KRIEGSPRESSEQUARTIER* див.: Kulturmanover: das k. u. k. Kriegspressequartier und die Mobilisierung von Wort und Bild / [herausgegeben von S. Colpan et al.]. — Frankfurt am Main, 2015; Iuga A. The Austrian intellectual elite in the Great War: the «Kriegspressequartier», the «Literarische Gruppe» and the political uses of culture / A. Iuga. — Wien, 2015 (неопублікована маґістерська робота, Віденський університет); Mayer K. Die Organisation des Kriegspressequartiers beim k. u. k. AOK im ersten Weltkrieg : 1914—1918 / K. Mayer. — Wien, 1963 (неопублікована дисертація, Віденський університет).

важливу роль при формуванні суспільної думки про поточну ситуацію. У випадку Великої (Першої світової) війни це була інформація про військові дії, політичну ситуацію, а також створення потрібної суспільної думки. Важливо було висвітлити досягнення армій центральних держав, а отже Австро-Угорщини і Німеччини, документувати основні елементи військової інфраструктури й нотувати наслідки війни: знищення ворожих військовиків, а також локалізувати воєнні поховання і кладовища.

Велика (Перша світова) війна була новим досвідом для всіх мешканців Європи. Усвідомлення потреби в документуванні щоденних подій було дуже високе через розуміння їхньої важливості. Діяльність військових кореспондентів і використання різних елементів пропаґанди мали й втамувати «жагу знань» жителів про збройний конфлікт. Іноді самі солдати просили задокументувати їхні страждання на полі бою й передати це громадськості[2].

Галичина, будучи театром військових дій Великої (Першої світової) війни, неминуче стала тереном зйомок учасників групи *KRIEGSPRESSEQUARTIER*. Серед численних фотографій є й кілька десятків із зображенням Галича. Ці світлини було зроблено найімовірніше в липні 1915 р., а отже зовсім невдовзі після звільнення частини краю від російської окупації. Слід нагадати, що від початку війни Галичина відійшла під контроль російської армії. Оскільки Львів і фортецю Перемишль вони захопили, росіяни продовжили рух у напрямку Кракова, якого, щоправда, не здобули. Фронт на кілька місяців стабілізувався лінією Тарнув — Ґурліче, де в травні 1915 р. дійшло до його прориву: австро-угорська й німецька армії переможною ходою захопили територію Галичини, визволивши Перемишль (3 червня 1915 р.), Львів (22 червня 1915 р .), а також Галич (до 30 червня 1915 р.) Разом з армією ввійшли військові фотографи, щоб задокументувати поточний стан справ у місті й краї, яке дало йому назву.

На цих світлинах відображені головно наслідки військових операцій, а саме — зруйнована війною інфраструктура (зокрема міст через річку Дністер), військове кладовище, воронка після обстрілу з гармати типу

---

[2] Прикладом може слугувати прохання угорських солдатів до військового кореспондента Ференца Мольнара (*Ferenc Molnar*) детально описати те, що йому розповіли солдати, які воювали біля Ліманова в грудні 1914 р. Див.: F. Molnar, Galicja 1914—1915 / F. Molnar. — Warszawa, 2011. — S. 43.

[3] Див.: http://www.bildarchivaustria.at/ (доступ: 05.06.2016)

«*Morser*» 30,5 см. На особливу увагу заслуговують світлини руїн замку в Галичі (іл. 1), який після поділів Речі Посполитої наприкінці XVIII ст. опинився в занедбаному стані, або світлини з видом на місто як з боку твердині, так і з головного ринку (іл. 3, 5—6). На фото також проілюстровано повсякденне життя мешканців (іл. 2). У колекції є одна фотографія єврейського кладовища (іл. 4) — німе свідчення мультикультурності та багатонаціональності Галичини (до початку Великої (Першої світової) війни в місті мешкало близько 30% єврейського населення). Деякі фотографії підписали учасники групи Гофмана (*Hofmanna*) в *KRIEGSPRESSEQUARTIER*.

Світлини доступні в електронному вигляді на сторінці Національної австрійської бібліотеки — *Bildarchiv Austria*[3], а також включені до міжнародного проекту оцифрування джерел з історії Першої світової війни «*Europeana Collections 1914—1918*»[4].

Переклад з польської Андрія Павлюка
(Івано-Франківськ, Україна)

Kamil Ruszala (Krakow, Poland)

Photos of Halych in the Wien National library's collections

The article is devoted to the photo fixation of Halych during the Great (First World) War, which was carried out by members of the Austro-Hungarian Imperial and Royal Army Press Service (Kriegspressequartier, KPQ). The photos contain unique images of the city and the surrounding neighborhoods, most likely performed in July 1915 after the liberation of the land from Russian troops.

Key words: *Halych, Halychyna, photography, Wien, Austria-Hungary, Great (First World) War.*

[4] Див.: http://www.europeana1914-1918.eu/ (доступ: 05.06.2016)

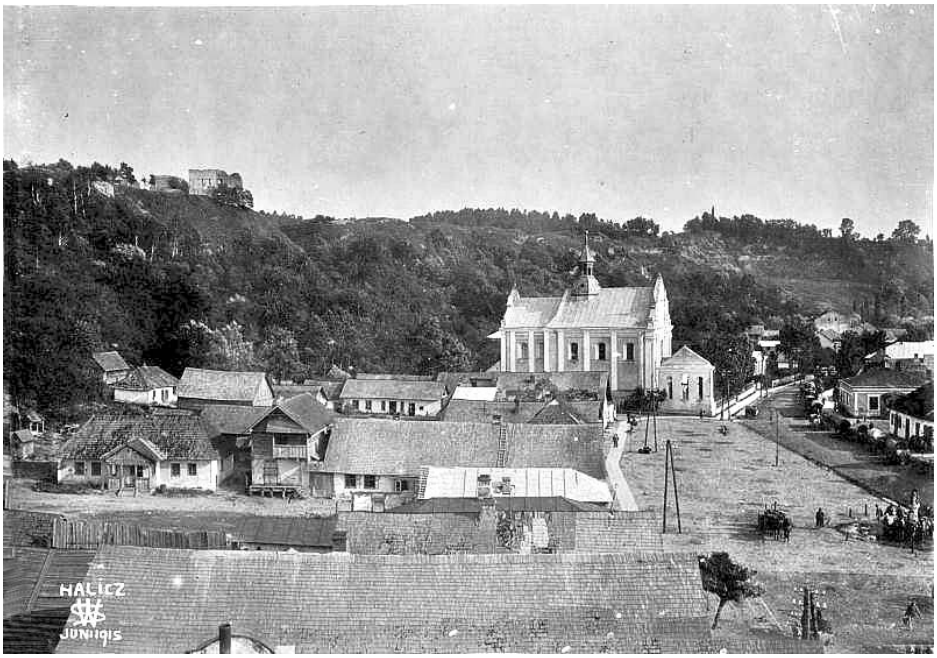
HALICZ
JUNIQIS